

Samarbejdsaftale mellem Kulturministeriet og Integrationsministeriet

Dette notat beskriver rammerne for et fremtidigt samarbejde mellem Kulturministeriet og Integrationsministeriet om styrkelse af bibliotekernes integrationsindsats og kulturformidling mellem grupper med forskellig etnisk baggrund.

1. Baggrund

I de seneste år har såvel kommunerne som staten taget en række initiativer for at fremme bibliotekernes integrationsindsats. Således havde 96 ud af landets 221 biblioteker særlige tilbud til flygtninge og indvandrere i september 2005 – bl.a. som følge af at Biblioteksstyrelsen satte fokus på området med et treårigt konsulentprojekt samt kampagnen 'Bibliotekerne - en port til det danske samfund', der blev gennemført med støtte fra Integrationsministeriet.

Bibliotekerne er oplagte aktører i integrationsindsatsen. Bibliotekernes opgave er ifølge Lov om Biblioteksvirksomhed § 1 "at fremme oplysning, uddannelse og kulturel aktivitet". Derfor kan de kommunale biblioteker yde en væsentlig integrationsindsats på disse områder. Bibliotekernes potentiale på integrationsområdet understøttes af en række eksisterende forhold:

- **Stort set alle borgere har tillid til biblioteket**
Biblioteket nyder en stor troværdighed i befolkningen og udgør derfor en god ramme for integrationsindsatsen.
- **Bruges allerede af de etniske minoriteter**
Den seneste kulturvaneundersøgelse Danskernes kultur- og fritidsaktiviteter 2004 viser at bibliotekerne bruges mere flittigt af danskere af anden etnisk herkomst end af resten af befolkningen. Omkring halvdelen af indbyggerne med anden etnisk baggrund kommer på biblioteket mindst en gang pr. måned. Det gælder både børn og voksne.
- **Er offentlige frirum - kan gratis bruges af alle uden krav**
Bibliotekerne er nemt tilgængelige, åbne for alle og opfattes af de fleste indvandrere som åndehuller og fristeder, hvor endog piger kan komme uden opsyn. Bibliotekerne er fri for sagsbehandlere, men tilbyder informationer, uformel læring og kulturtilbud til alle.
- **Har en landsdækkende struktur, der sikrer koordinering og videndeling**
Bibliotekerne over hele landet fungerer som lokale vidensportaler til det danske samfund og er samtidig et sted, hvor den multikulturelle befolkning kan – og i praksis – mødes og benytter de mange forskellige tilbud: internationale aviser, fremmedsproget litteratur, internetadgang m.v. Det samarbejdende biblioteksvæsen sikrer ensartet materiale- og medietilbud over hele landet samt intern koordinering og videndeling.

- **Har opbygget viden og erfaring**

I gennem de sidste 4 år har et bredt udsnit af folkebibliotekerne udviklet en række tilbud til flygtninge og indvandrere - bl.a. sprogstimulering, vejledning i jobsøgning, pc-værksteder, lektiecaféer, læseklubber, nyhedsfortolkning, og samfundskundskab. I hovedparten af tilbuddene er aktiviteter udviklet i dialog med brugergruppen.

Der er på en række områder uudnyttede potentialer i at styrke integrationsindsatsen via et tværsektorielt samarbejde såvel på nationalt plan som lokalt.

2. Status – hidtidig indsats

Fælles projekter

Integrationsministeriet støttede kampagnen 'Bibliotekerne - en port til det danske samfund', som fra 2003 til 2005 for alvor satte fokus på bibliotekernes integrationspotentiale og med støtte fra 'Udviklingspuljen for folke- og skolebiblioteker resulterede i blandt andet 32 lokale projekter som har udviklet gode modeller for især sprogstimulering af to-sprogede børn, mødesteder for kvinder, samarbejde med frivillige, udvikling af aktivt medborgerskab og læringscentertilbud.

I kampagneperioden har der yderligere været et samarbejde mellem Integrationsministeriet og bibliotekssektoren omkring etablering af lektiecaféer under ministeriets indsats *Brug for alle unge*.

Biblioteksstyrelsen

Inden kampagnen iværksatte Biblioteksstyrelsen et projekt med fire konsulenter, der fra 2002 bl.a. arbejdede for en modeludvikling i biblioteksbetjeningen af etniske minoriteter og hjalp flere biblioteker i gang med en indsats på området. Dette projekt fortsatte gennem hele kampagneperioden til medio 2005 og støttede bibliotekernes indsats.

Erfaringerne fra konsulentprojektet og kampagnen er formidlet til bibliotekerne med fire publikationer i serien *Råd og vink*. Derudover har Statsbiblioteket og Biblioteksstyrelsen udgivet publikationen *Det globale i det lokale – Integration og biblioteker*, som beskriver bibliotekernes integrationspotentiale fra flere synsvinkler.

Kommuner

I efteråret 2005 viste en rundspørge foretaget af Biblioteksstyrelsen, at 96 ud af landets 221 biblioteker havde et eller flere tilbud til flygtninge og indvandrere, hvoraf 48 var et sprogstimulerende forløb. Mange biblioteker tilbød lektiehjælp og hjælp til jobsøgning, mens der andre steder var bl.a. pigeclubber, åbne mødesteder med særlige aktiviteter og pc-værksteder. Bibliotekerne har haft succes med at inddrage etniske minoriteter aktivt i informations- og læringsprocesser.

3. Fokus for den fremtidige indsats

Det er Kulturministeriets og Integrationsministeriets vurdering, at der især er to vigtige felter, hvor indsatsen bør koncentreres:

- **Bibliotekerne som læringscentre**

- Tilbud til forskellige grupper med særlige behov blandt de etniske minoriteter som børn og unge, piger, drenge, kvinder, mænd som f.eks. har brug for tilbud om

- fritidsklubber og lektiehjælp (som anerkendes af forældrene), hjælp til jobsøgning, kvindemødesteder med særlige tilbud og mandearrangementer med samfundsdebat
- Fremme af demokrati, folkeoplysning og medborgerskab, hvor borgere får viden og forskellige færdigheder som er vigtige for at deltage i samfundets fællesskaber og processer
- **Bibliotekerne som kultur mødesteder**
Kultur mødesteder med udveksling og dialog på tværs af religion, ideologi og kulturelle normer - steder hvor man kan lære om hinanden.

4. Strategi for en øget integrationsindsats i folkebibliotekerne

Det er et fælles udgangspunkt, at der er behov for at styrke samarbejdet om bibliotekernes integrations indsats.

Det skal ske gennem videndeling, samarbejde og koordination af indsats og roller. På den måde kan de tilgængelige ressourcer resultere i størst muligt udbytte.

Nedenunder er beskrevet de områder, som de enkelte aktører bidrager til, ligesom der er anført de mere konkrete samarbejdsprojekter.

4.1. Strategi for de enkelte operatører

Integrationsministeriet

- **Indsats for unge**
Ministeriet støtter via satspuljebevilling etablering og videreudvikling af 100 lektiecaféer i bibliotekerne.
Ministeriet vil i relation til kampagnen *Brug for alle unge* løbende have fokus på, om der i forhold til bibliotekerne kan etableres nye samarbejder.
- **Tilskudsordninger synliggøres**
Ministeriet administrerer forskellige støtteordninger, der er afsat som led i satspuljeforhandlingerne. Ministeriet vil løbende via Biblioteksstyrelsen orientere bibliotekerne om relevante støttemuligheder.
- **Støtte til frivilligt arbejde**
Ministeriet formidler kontakt og hjælper med udformning af samarbejdsaftaler dels til Dansk Flygtningehjælp og Dansk Røde Kors, dels – via den lokale konsulentordning - til indvandrerorganisationer, som ønsker at samarbejde med biblioteker.
- **Materiale målrettet indvandrere**
Integrationsministeriet vil i samarbejde med Biblioteksstyrelsen undersøge, hvorledes man via bibliotekerne kan fremme anvendelse af det undervisnings- og oplysningsmateriale som ministeriet løbende udarbejder eller støtter udvikling af. Det gælder både undervisningsmateriale i dansk (herunder it-baseret materiale), materiale for indvandrere om det danske samfund samt mere målrettet oplysningsmateriale.

Kulturministeriet

- **Integrationsarbejde som basalt bibliotekstilbud**
 Via Biblioteksstyrelsen fortsætter Kulturministeriet integrationsindsatsen gennem den udviklingsplatform, der er skabt i de sidste tre år, hvor alle biblioteksvæsenets aktører kan spille sammen om at tilbyde en opdateret og sammenhængende biblioteksservice rettet mod etniske minoriteter. Biblioteksstyrelsen arbejder for at konsolidere og fremme et langsigtet integrationstiltag i bibliotekerne som et systematisk og basalt bibliotekstilbud.
- **Økonomisk støtte til udvikling af nye modeller og initiativer**
 Kulturministeriet yder støtte til konkret udvikling af nye modeller for integrationstiltag i bibliotekerne i det omfang de kan passe ind i indsatsområderne for Udviklingspuljen for folke- og skolebiblioteker. Der vil i 2007 bl.a. være indsatsområder for bibliotekets rolle som demokratisk væksthushus, som kultur mødested og som støtte til den danske videnstrategi.
- **Omstrukturering af folkebibliotekernes overbygningsfunktion**
 Med etablering af BiblioteksCenter for Integration i Statsbiblioteket har ministeriet igangsat en omstrukturering af folkebibliotekernes overbygningsfunktion som fører til en forstærket indsats for biblioteksbetjening af etniske minoriteter. Centerets mål er at øge bibliotekssektorens muligheder for at bidrage til integration og udvikling af et aktivt medborgerskab, bl.a. ved at tilbyde de bedste af de hidtidige services samt en række helt nye services udviklet og tilpasset viden- og oplevelsessamfundets behov. BiblioteksCenter for Integration er fysisk tilstede i både København og Århus, og fokus udmøntes i to dedikerede indsatsområder benævnt hhv. 'Klassiske services' samt 'Videncenter services'.
- **Målrettet kvalitetsudbud af klassisk biblioteksservice**
 Anskaffelse og udlån af fysiske materialer via enkeltudlån og depoter fra BiblioteksCenter for Integration (Statsbiblioteket) vil fortsat udgøre et væsentligt element i bibliotekernes service, og der vil blive implementeret en lang række forbedringer i forhold til den hidtidige ordning. Forbedringerne vil bl.a. omfatte brugerinvolvering vedr. materialevalg, fokus på at sikre nyt og relevant materiale hurtigt, abonnementsordninger vedr. depoter og markedsføringsmateriale til disse samt øget fokus på de sprogsområder, der er efterspørgsel efter. Klassisk biblioteksservice vil også fremadrettet omfatte både litteratur, film, musik og sprogkurser, og det nationale indkøbssamarbejde styrkes ligesom BiblioteksCenter for Integration, i relevant omfang, vil agere på internationalt niveau med det formål at fremme optimal effekt af de anvendte budgetmidler til indkøb af materialer.
- **Etablering og udvikling af videnscenterfunktion**
 BiblioteksCenter for Integration udvikles til et videnscenter, som skal sikre øget nationalt samarbejde bl.a. gennem et nyetableret Etnisk Biblioteksudvalg, etablering og drift af et netværk for professionelle, projektkoordinering, projektdeltagelse og projektledelse, rådgivnings- og informationsservice, udvikling af uddannelses- og formidlingsaktiviteter og intensiveret markedsføring af bibliotekernes indsats. En vigtig opgave vil være at identificere 'best practise' både på nationalt og internationalt niveau og fremme videndeling og rådgivning desangående. Behovet for videns- og erfaringsudveksling mellem biblioteksansatte, der arbejder med betjening af indvandrere og flygtninge, er senest dokumenteret i forbindelse med projektet med de fire etniske konsulenter
- **Revitalisering og udvikling af netbaserede services**

Et vigtigt element i BiblioteksCenter for Integrations videntcenteropgaver bliver at arbejde med reorganisering og videreudvikling af bl.a. internetportalerne 'Indvandrerbiblioteket', 'FINFO' og 'kvinde.finfo.dk'. Portalerne er rettet mod henholdsvis bibliotekspersonale ('Indvandrerbiblioteket') samt slutbrugere/borgere ('FINFO' og 'kvinde.finfo.dk'). Begge portaler er i dag kendetegnet ved et godt brand samt et meget stort antal besøgende, og der pågår pt. et større revitaliserings- og udviklingsarbejde, hvor bl.a. biblioteker og frivillige organisationer fra hele landet medvirker både vedr. form og indholdsgenerering.

- **Kompetenceudvikling af bibliotekernes personale**

Kompetenceudvikling i bibliotekerne er en kommunal opgave, men Kulturministeriet bidrager til et nødvendigt kompetenceløft for bibliotekernes personale ved at sikre, at BS får iværksat efteruddannelse – f.eks. på Danmarks Biblioteksskole – og ved at formidle viden og konkret rådgivning i BiblioteksCenter for Integration samt som integrerede dele af integrationsprojekter, der får tilskud fra Udviklingspuljen for folke- og skolebiblioteker. Der er derudover i 2006 igangsat et forprojekt om etablering af et Kompetencecenter for Integration i Odense Centralbibliotek. Kompetencecenteret, skal være et eksperimentarium, der kan produktudvikle og afprøve bibliotekernes tilbud, og der vil være mulighed for praktikforløb/følordninger for studerende og uddannet bibliotekspersonale.

- **Internationalt samarbejde**

Biblioteksstyrelsen og BiblioteksCenter for Integration deltager i relevant omfang i international erfaringsudveksling og videndeling.

Folkebibliotekerne

De store folkebiblioteker, som har mange års erfaring med betjening af etniske minoriteter, har udviklet sammenhængende koncepter og programmer som kan måle sig med de fremmeste internationale tiltag. De seneste års statslige fokusering på bibliotekernes integrationsindsats har resulteret i en øget aktivitet også i mange mellemstore og mindre kommunale biblioteker, der i vidt omfang deltager i det faglige samarbejde og videndeling omkring biblioteksbetjening for etniske minoriteter og bl.a. har repræsentanter i det landsdækkende koordinationsudvalg Etnisk Biblioteksudvalg.

De folkebiblioteker, der ligger i områder med en tæt koncentration af etniske minoriteter har i mange år arbejdet med biblioteksbetjening for etniske minoriteter. De har på hver sin måde oparbejdet erfaring og viden på området, som de kontinuerligt søger at bygge på i deres nuværende service og planerne for fremtiden. Især tre folkebiblioteker spiller en rolle som lokomotiver i udviklingsprocessen: Århus, Odense og København.

- **Frontløbersamarbejde**

For at fremme en optimal udnyttelse af viden og ressourcerne er det vigtigt fremover at sikre et tæt samarbejde med erfaringsudveksling og videndeling mellem disse frontløbere indbyrdes samt mellem dem og de statslige aktører - specielt BiblioteksCenter for Integration. Det skal i fremtiden ske bl.a. i Etnisk Biblioteksudvalg.

- **Partnerskaber**

Biblioteksstyrelsen vil desuden arbejde for at bibliotekerne - enkeltvis eller sammen - indgå i udviklings samarbejder med BiblioteksCenter for Integration inden for nærmere

specificerede områder. Ressourcerne hertil vil komme dels fra BiblioteksCenter for Integration, dels fra bibliotekerne selv og dels fra de statslige puljemidler.

- **Samarbejde uden for bibliotekssektoren**
Bibliotekerne kan for at sikre kvaliteten og bæredygtigheden i arbejdet med integration fortsætte med at etablere samarbejder med aktører uden for biblioteksverdenen - både kommunale parter og frivillige organisationer - herunder eksperimenterere med udvikling af modeller for samarbejdet. BiblioteksCenter for Integration og Integrationsministeriets projekt *Brug for alle unge* vil medvirke til at skabe kontakt og lette etableringen af samarbejder.
- **Fortsat metodeudvikling**
Bibliotekerne vil fortsat eksperimentere med metodeudvikling i integrationsarbejdet - bl.a. i form af et øget arbejde uden for bibliotekets mure og en mere udadvent, opsøgende bibliotekarrolle over for differentierede brugergrupper. Biblioteksstyrelsen støtter metodeudviklingen via puljemidler.

4.2. Øget samarbejde

Ud over de initiativer, der er nævnt ovenfor, er der enighed om at iværksætte følgende konkrete initiativer:

- **Pjece der skærper opmærksomheden om bibliotekernes potentiale**
Der laves i samarbejde mellem Kulturministeriet og Integrationsministeriet en kort pjece til landets kommunalbestyrelser, der beskriver bibliotekernes rolle på integrationsområdet og fremhæver en række gode eksempler.
- **Kortlægning og eksponering af kvalitetsmateriale til undervisning**
Der laves en kortlægning af nuværende brug af undervisningsmateriale i bibliotekssektoren vedrørende sprogstimulering og medborgerudvikling samt en eksponering af tilgængeligt kvalitetsmateriale, som er egnet til brug for den uformelle undervisning i biblioteksregi.
- **Tværasektoriel koordinering**
Den løbende informationsudveksling systematiseres, således at det sikres, at der er en optimal koordinering af indsatsen i mellem de to ministerområder.
- **Etablering af følgegruppe**
Der nedsættes en følgegruppe med repræsentanter fra KL, Danmarks Biblioteksskole, folkebibliotekerne, BiblioteksCenter for Integration, Integrationsministeriet og Biblioteksstyrelsen som er med til at implementere samarbejdsaftalens elementer i praksis.

København, den 9. november 2006